

บทที่ 3

ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการ รักษาคู่ครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศไทยกับต่างประเทศ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษากฎหมายในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษาคู่ครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของต่างประเทศได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศนิวซีแลนด์ โดยจะทำการศึกษาจากเอกสารที่ค้นคว้าบทความและวารสารทางวิชาการ ข้อมูลจากเว็บไซต์ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมให้ชุมชนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมถึงกฎหมายการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของต่างประเทศมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยต่อไป

3.1 กฎหมายไทย

3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษาคู่ครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มี 2 มาตรา ดังนี้

มาตรา 43 (1) กำหนดไว้ว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ¹

โดยมาตรานี้ได้บัญญัติขึ้นเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลและสิทธิของชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ² รวมทั้งกำหนดให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมอนุรักษ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 43.

² คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2562). *ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. หน้า 62.

มาตรา 57 (1) รัฐต้อง

(1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย³

โดยในมาตรานี้ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดูแลและขณะเดียวกันก็ได้รับรองสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงาม ความว่า “จารีตประเพณีอันดีงาม” คือความดีงามที่วิญญูชนยอมรับนับถือ ทั้งนี้ “ความดีงาม” ความหมายอาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม นอกจากนั้นยังกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงามเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐและชุมชนได้มีสถานที่ในการร่วมกันพัฒนาและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป⁴

3.1.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีทั้งหมด 3 มาตรา คือ มาตรา 5 มาตรา 14 และมาตรา 15

มาตรา 5 ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

(1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานกรรมการ

(2) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 11 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อธิบดีกรมศิลปากร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร และประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

(3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ด้านศิลปะการแสดง ด้านแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณีและเทศกาล ด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านงาน

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 57.

⁴ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 84.

ช่างฝีมือดั้งเดิม ด้านการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ด้านการบริหารจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชนด้วย⁵

ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นผู้ช่วยเลขานุการ⁶ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ โดยต้องมีการประชุมกำหนดอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง มีอำนาจหน้าที่ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม พิจารณาและให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดทำรายการเบื้องต้นและหลักเกณฑ์อื่น ๆ พิจารณาและให้ความเห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนงาน โครงการที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมเสนอ กำกับ ติดตามและประเมินผลการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สอดส่อง ดูแล และคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม⁷

คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองซึ่งประกอบด้วยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญตามลักษณะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นทางวิชาการเพื่อประกอบการพิจารณาขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เนื่องจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในแต่ละสาขาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ย่อมต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความสามารถและเป็นที่ยอมรับในด้านวิชาการเพื่อกลั่นกรองตรวจสอบคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

นอกเหนือจากคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และ คณะกรรมการกลั่นกรองซึ่งปฏิบัติหน้าที่ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติแล้ว พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับภูมิภาคในมาตรา 14 และท้องถิ่นใน มาตรา 15⁸

มาตรา 14 ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครประกอบด้วย

⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. มาตรา 5.

⁶ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. มาตรา 5.

⁷ พนิต มงคลธรรม รัตนะ. (2561). กฎหมายส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม : การพัฒนาและอุปสรรคของประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*, 9(1). หน้า 86.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

(1) ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ

(2) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมศึกษา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และประธานสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร

(3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ซึ่งปลัดกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ด้านศิลปะการแสดง ด้านแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิม ด้านการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ด้านการบริหารจัดการมรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรม หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชนด้วย

ให้ผู้ว่าการกองวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร เป็นเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมส่งเสริมวัฒนธรรมคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ทั้งนี้ ปลัดกรุงเทพมหานครอาจแต่งตั้งข้าราชการในสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครอีกคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของกรรมการพบว่า การมีส่วนร่วมจากชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมน้อยมาก มีกรรมการจากภาครัฐมากเกินไป ฝ่ายเลขาฯ และผู้อำนวยการกองวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ เนื่องจากภารกิจที่รับผิดชอบโดยตรงมีมาก ในบางพื้นที่ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการเข้าถึงชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง¹⁰

มาตรา 15 ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดประกอบด้วย

(1) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ

⁹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. มาตรา 14.

¹⁰ เอกพงษ์ สารน้อยและสุกานดา สารน้อย. (2563). ปัญหากฎหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 8(2). หน้า 40.

(2) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 5 คน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด นายกองค้ำการบริหารส่วนจังหวัด และประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด

(3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ด้านศิลปะการแสดง ด้านแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิม การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ด้านการบริหารจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชนด้วย

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ¹¹

เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของกรรมการพบว่า การมีส่วนร่วมจากชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมน้อยมาก มีกรรมการจากภาครัฐมากเกินไป สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในฐานะฝ่ายเลขานุการไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ โดยช่องทางการเสนอขึ้นบัญชีนั้น ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเสนอเป็นบัญชีในระดับประเทศและระดับนานาชาติได้ เนื่องจากต้องเป็นรายการเบื้องต้นของจังหวัดก่อน และไม่สามารถระดมทรัพยากรที่มีอยู่ของตนให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังได้ เนื่องจากคณะกรรมการประจำจังหวัดนั้น ยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ¹²

คณะกรรมการทั้งสองระดับมีหน้าที่เหมือนกัน คือ เสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ร่วมกับชุมชนจัดทำรายการเบื้องต้น พิจารณาและคัดเลือกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากรายการเบื้องต้น ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมให้รู้คุณค่าและมีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และมีอำนาจเชิญให้บุคคลมาให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และการเสนอรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อกรมส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา¹³

นิยามคำว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ การแสดงออก การประพฤติปฏิบัติ หรือทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล

¹¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. มาตรา 15.

¹² เอกพงษ์ สารน้อยและสุกานดา สารน้อย. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 41.

¹³ พนิศ มงคลธรรม รัตนะ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 87.

หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน¹⁴ ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งซึ่งชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของชุมชนที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน ทำให้คนเหล่านั้นเกิดความรู้สึกมีอัตลักษณ์ ก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์¹⁵

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้มีการแบ่งประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภท ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ตามกฎหมายไทยที่เรียกว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” ได้แก่ ภาษา ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือดั้งเดิม เป็นต้น แม้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองประเภทจะมีความหลากหลายในตัวเองอยู่มากก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถแบ่งแยกเนื้อหาของงานทั้งสองประเภทได้ชัดเจนเนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะงานจับต้องได้ซึ่งเป็นรูปธรรมนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวความคิด ความเชื่อและทักษะเทคนิคอันเป็นลักษณะนามธรรมของงานจับต้องไม่ได้ ลักษณะดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความไม่หลากหลายในความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น แสดงให้เห็นความโดดเด่นของพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับและถ่ายทอดสืบมา อันจะนำไปสู่การคุ้มครองและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมสืบไป¹⁶

นิยามคำว่า “ชุมชน” ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มคนกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่ม ที่มีความรู้ มีการประพฤติปฏิบัติ สืบทอด หรือมีส่วนร่วมในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น¹⁷

เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ ในฐานะผู้แทนกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ชี้แจงว่าคำว่า “ชุมชน” ในพระราชบัญญัตินี้หมายความว่า กลุ่มคนกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่ม ที่มีความรู้มีการประพฤติปฏิบัติ สืบทอด หรือมีส่วนร่วมในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น โดยมุ่งที่จะครอบคลุมถึงกลุ่มบุคคล สมาคม กลุ่มทางวัฒนธรรมที่ไม่ถูกจำกัดด้วยเขตแดนหรือถิ่นที่ตั้ง แต่มีความผูกพันและมีส่วนร่วมในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ชุมชนไทย

¹⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. มาตรา 3.

¹⁵ พนิท มงคลธรรม รัตนะ. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 7. หน้า 85.

¹⁶ วนิกา อินทรอำนวย. (2560). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559.

บทความ กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย. หน้า 1.

¹⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. มาตรา 3.

พวนแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นการรวมตัวของกลุ่มไทยพวนที่มีอยู่ในประเทศไทย แต่มีถิ่นฐานกระจัดกระจายในแต่ละจังหวัด

ซึ่งในสภาพองค์กรชุมชน คำว่า “ชุมชน” เป็นลักษณะของการรวมตัวกันเป็นการภายในของบุคคลในพื้นที่หรือในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 หมายถึง การรวมตัวกันเพื่อดำเนินการทางธุรกิจ แต่คำว่า “ชุมชน” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งเน้นให้กรมส่งเสริมวัฒนธรรมไปรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ปัจจุบันยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่จึงจำเป็นต้องสร้างกลไกเพื่อลดภาระและกระจายอำนาจไป¹⁸

หากพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 พบว่ากลับเน้นให้อำนาจต่อการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ในส่วนท้องถิ่นมีเพียงกรุงเทพมหานครเท่านั้นที่มีบทบาทตามพระราชบัญญัติ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นกลับถูกละเลยบทบาททั้งที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่า และในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนก็ยังไม่มียกกฎหมายบัญญัติ รวมถึงไม่มีบทกฎหมายบัญญัติให้คุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งในการนำไปต่อยอดพัฒนาหรือแสวงหากำไร¹⁹ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากชุมชนผู้เป็นเจ้าของ²⁰

โดยในปัจจุบันประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมการรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายอื่นในเรื่องเดียวกันหรือทำนองเดียวกัน เช่น (1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นเรื่องของการรับรองหรือคุ้มครองสิทธิผู้สร้างสรรค์ผลงานเขียนหรืองานศิลปะ²¹ (2) พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เป็นเรื่องของการคุ้มครองด้านวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ยังไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เป็นการสืบทอดการสร้างสรรค์ผลงานที่มีมาแต่ดั้งเดิมและยังไม่ครอบคลุมการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทั้งหมด²²

¹⁸ ฝ่ายกฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานและการกีฬา กองกฎหมายการศึกษาและวัฒนธรรม. (2559). *เจตนารมณ์พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม พ.ศ. 2559*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 33

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

²⁰ พนิด มงคลธรรม รัตนะ. *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7*. หน้า 94.

²¹ วนิตา อินทรอำนาจ. *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 16*. หน้า 2.

²² วนิตา อินทรอำนาจ. *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 16*. หน้า 2.

โดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา คือ กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์²³ เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้นตามประเภทลิขสิทธิ์ที่กฎหมายกำหนดได้แก่ งานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ นอกจากนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์ยังให้ความคุ้มครองถึงสิทธิของนักแสดงด้วย²⁴

อย่างไรก็ตาม เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์และมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น หรือผลงานตามข้อใดข้อหนึ่งตามที่ได้อ้างไว้ข้างต้น ดังนั้นเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิในการทำซ้ำดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือทำสำเนา หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้ลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม²⁵

ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ให้จัดตั้งสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับประกอบด้วย สภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สภาวัฒนธรรมจังหวัด จังหวัดละ 1 แห่ง สภาวัฒนธรรมอำเภอ อำเภอละ 1 คน และสภาวัฒนธรรมตำบล ตำบลละ 1 แห่ง โดยให้สภาวัฒนธรรมดังกล่าวมีสถานภาพเป็นองค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินงานวัฒนธรรมภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม อันประกอบด้วย กรรมการและสมาชิกที่มาจากผู้แทนองค์กรที่ดำเนินงานวัฒนธรรมหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นองค์กรเครือข่ายวัฒนธรรม²⁶ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและประสานการดำเนินงานวัฒนธรรมซึ่งภาคประชาสังคมและประชาชนมีส่วนร่วม²⁷

อย่างไรก็ตามหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับคือส่งเสริม สนับสนุนและร่วมจัดกิจกรรมขององค์กรภาคีและเครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนา สร้างสรรค์แลกเปลี่ยน

²³ สกฤษฎ์ หอพิบูลสุข. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์*. สำนักงานอัยการคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 1.

²⁴ *ความรู้เบื้องต้นด้านทรัพย์สินทางปัญญา*. กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. หน้า 8.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

²⁶ สุทธิมาตร จันทร์แดง. *พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553*. นิตินกร สำนักกฎหมาย. หน้า 116.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117.

สืบทอดและแผ่ระว่างทางวัฒนธรรม²⁸ อีกทั้งมีกองทุนส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนงานวัฒนธรรมตามกฎหมายนี้²⁹

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กฎหมายบัญญัติให้การรับรองสิทธิหรือคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ ส่วนพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 กฎหมายบัญญัติให้การคุ้มครองในด้านของวัฒนธรรม แต่ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 นั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องของการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและไม่ได้คุ้มครองสิทธิชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนั้นพระราชบัญญัติดังกล่าวจำเป็นต้องแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมการรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

3.2.1 อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546

(Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage 2003)

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้ให้ความหมายของ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ดังนี้

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage : ICH) หมายถึง การปฏิบัติ การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มชน หรือในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งนี้เป็นสิ่งซึ่งชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน และทำให้คนเหล่านั้นเกิดความ³⁰ภูมิใจในตัวตนและความรู้สึกสืบเนื่องก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์³¹

ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 มีทั้งหมด 40 ข้อ แต่จะขอนำเสนอประเด็นสำคัญดังนี้

²⁸ สุทธิมาตร จันทรแดง, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 26, หน้า 117.

²⁹ สุทธิมาตร จันทรแดง, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 26, หน้า 118.

³⁰ ฉัตรกมล ปิยารุพร, (2562), *การปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม*, ศูนย์แห่งความเป็นเลิศด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ศทย.), องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), หน้า 5-6.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ทั้งนี้ อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ ได้กำหนดขอบเขตลักษณะของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ไว้ 5 สาขาได้แก่

- 1) ประเพณีและการแสดงออกที่เป็นมุขปาฐะ รวมถึงภาษาในฐานะพาหะ
- 2) ศิลปะการแสดง
- 3) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล
- 4) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- 5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม

นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งประเภทของการขึ้นทะเบียนภายใต้อนุสัญญาฯ ได้ดังนี้

1) Representative list of Intangible Cultural Heritage of Humanity รายการที่เป็นตัวแทนของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ

2) List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding รายการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการสงวนรักษาโดยด่วน

3) Register of Good Safeguarding Practices รายการแบบอย่างการสงวนรักษาที่ดี ความสำคัญของอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ คือ

(1) อนุสัญญานี้ได้แสดงออกให้เห็นถึงความห่วงใยในวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ วิถีชีวิตของคนกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ที่จะหายไปอย่างรวดเร็ว

(2) อนุสัญญานี้พยายามคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของชนกลุ่มน้อย เพื่อไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศใหญ่ที่มีกำลังมาก

(3) อนุสัญญานี้ให้เกียรติกลุ่มชาติพันธุ์หรือชุมชน ให้มีบทบาทในการบอกและมีกำลังในการรักษาวัฒนธรรมของพวกเขาต่อไป โดยให้ความสำคัญไปที่การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ให้³²ความสำคัญกับชุมชนเน้น การทำงานกับชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วม ที่สำคัญคือ ผู้ชี้ขาดว่า สิ่งใดเป็นมรดกหรือไม่ใช่มรดกไม่ควรเป็นนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลภายนอก แต่ควรเป็นผู้ปฏิบัติหรือเจ้าของวัฒนธรรมที่เห็นคุณค่าต่อตนเองว่าสำคัญอย่างไร³³

“การสงวนรักษา” หมายถึง มาตรการเพื่อช่วยให้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ดำรงอยู่รอดต่อไปซึ่งรวมไปถึงการจำแนก การบันทึกหลักฐาน การวิจัย อนุรักษ์ คุ้มครอง ส่งเสริม เชิดชูการถ่ายทอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ่านทางการศึกษาในระบบและนอกระบบ รวมทั้งการฟื้นฟูมรดกดังกล่าวในด้านต่างๆ³⁴

³² ฉัตรกมล ปิยจารุพร. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 30. หน้า 5-6.

³³ ฉัตรกมล ปิยจารุพร. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 30. หน้า 6.

³⁴ Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage. p.3.

มาตรการอื่น ๆ เพื่อการสงวนรักษาเพื่อประกันว่ามีการสงวนรักษาพัฒนา และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มีดังนี้

1) กำหนดใช้นโยบายทั่วไปที่มุ่งส่งเสริมบทบาทของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ในสังคม และเพื่อรวมการสงวนรักษามรดกดังกล่าวไว้ในแผนงานของโครงการต่างๆ

2) มอบหมายหรือจัดตั้งองค์กรที่มีความสามารถหนึ่งองค์กรหรือมากกว่านั้นเพื่อสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่อยู่ในอาณาเขตของตน

3) สนับสนุนให้เกิดการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์เทคนิคและศิลปะ รวมทั้งระเบียบวิธีวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เฉพาะอย่างยิ่ง มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่อยู่ในอันตราย

4) กำหนดใช้มาตรการที่เหมาะสมทางกฎหมาย ทางเทคนิค ทางการบริหาร และทางการเงินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค์หรือเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่สถาบันต่างๆ ในการจัดฝึกอบรมด้านการจัดการ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และการถ่ายทอดมรดกดังกล่าวผ่านเวทีและพื้นที่ต่างๆ ไว้เพื่อการแสดงผลงานหรือการแสดงผลออกในเรื่องดังกล่าว ประกันการเข้าถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็เคารพอธิธรรมนิยมปฏิบัติตามจารีตที่ใช้บังคับการเข้าถึงมรดกวัฒนธรรมเฉพาะด้านด้วย อีกทั้งจัดตั้งสถาบันเพื่อการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และให้ความสะดวกในการเข้าถึงสถาบันดังกล่าว³⁵

การมีส่วนร่วมของชุมชน

ภายในกรอบของกิจกรรมการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ละรัฐภาคีจะต้องพยายามดำเนินการเพื่อให้ชุมชน และกลุ่มชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด และกลุ่มชน และหากเป็นการเหมาะสมให้มีปัจเจกบุคคล ซึ่งสร้างสรรค์ ชำรงรักษา และถ่ายทอดมรดกดังกล่าวเข้าร่วมด้วย และนำบุคคลเหล่านั้นเข้ามามีบทบาทในการจัดการอย่างแข็งขันด้วย³⁶

กองทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

“กองทุนว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “กองทุน ” ได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว กองทุนจะประกอบไปด้วยกองทุนในรูปแบบทรัสต์ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามข้อกำหนดทางการเงินขององค์การยูเนสโก

1) ทรัพยากรของกองทุนจะประกอบไปด้วย

(1) เงินค่าบำรุงที่รัฐภาคีทั้งหลายจ่ายมาให้

³⁵ Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage. p.6.

³⁶ Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage. p.7.

(2) กองทุนที่ได้รับการจัดสรรมาเพื่อความมุ่งประสงค์ โดยที่ประชุมทั่วไปของ องค์การยูเนสโก

(3) เงินค่าบำรุง เงินก้ำนัด หรือเงินที่ยกให้โดย รัฐอื่นๆ

องค์การและแผนงานของระบบงานของสหประชาชาติ เฉพาะอย่างยิ่งแผนงานเพื่อ การพัฒนาของสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ

องค์กรของรัฐหรือของเอกชนหรือปัจเจกบุคคล

(4) ดอกเบี้ยที่ได้จากทรัพยากรของกองทุน

(5) การระดมทุนที่ได้มาด้วยการรวบรวมและรายได้จากเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อ ประโยชน์ของกองทุน

(6) ทรัพยากรอื่นใดที่กฎของกองทุนให้อำนาจไว้โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้ตรา ขึ้น³⁷

2) การใช้ทรัพยากร โดยคณะกรรมการจะตัดสินใจใช้ได้โดยยึดหลักแนวทางที่สมัชชา ได้วางไว้

3) คณะกรรมการอาจยอมรับเงินค่าบำรุงและความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นด้วยความ มุ่งประสงค์ทั่วไปหรือความมุ่งประสงค์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ โครงการเฉพาะใดๆ หากโครงการ เหล่านั้นได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการแล้ว

4) ต้องไม่มีเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือเงื่อนไขอื่นใด ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฉบับนี้มาผูกพันอยู่กับเงินค่าบำรุงที่มอบให้กองทุน

เงินค่าบำรุงที่รัฐภาคีให้กองทุน

1) โดยไม่กระทบถึงเงินค่าบำรุงโดยสมัครใจที่เพิ่มเติมเข้ามา รัฐภาคีในอนุสัญญาฉบับ นี้ยินยอมจ่ายเงินค่าบำรุงจำนวนหนึ่งให้แก่กองทุนอย่างน้อยทุกสองปี จำนวนเงินนี้คิดเป็นร้อยละ เท่าเทียมกันต่อทุกรัฐภาคีโดยที่สมัชชาจะตัดสินใจว่าเป็นร้อยละเท่าใด การตัดสินใจของสมัชชาในข้อ นี้จะกระทำกัน โดยถือเสียงส่วนใหญ่ของรัฐภาคีที่เข้าประชุมและลงคะแนนเสียง เงินค่าบำรุงของรัฐ ภาคีต้องไม่เกินร้อยละหนึ่งของเงินค่าบำรุงที่ให้แก่บการเงินประจำขององค์การยูเนสโก

2) อย่างไรก็ตาม แต่ละรัฐที่กล่าวถึงในข้อ 32 หรือข้อ 33 ของอนุสัญญาฉบับนี้อาจ ประกาศในเวลาที่น่าตราสารแจ้งการให้สัตยาบัน การยอมรับ การเห็นชอบ หรือภาคยานุวัติ ว่ารัฐ นั้นจะไม่ผูกพันอยู่กับเงื่อนไขของวรรค 1 ของข้อนี้

³⁷ Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage. p.9.

3) รัฐภาคีในอนุสัญญาฉบับนี้ ซึ่งได้ประกาศดังกล่าวถึงในวรรค 2 ของข้อนี้ จะพยายามถอนคำประกาศดังกล่าวได้โดยการแจ้งต่อผู้อำนวยการใหญ่ของยูเนสโก อย่างไรก็ตามการขอถอนประกาศดังกล่าวจะไม่มีผลใช้บังคับในแง่เงินค่าบำรุงที่รัฐถึงกำหนดต้องให้จนกว่าจะถึงวันที่มีการเปิดประชุมครั้งต่อมาของสมัชชา

4) เพื่อให้คณะกรรมการวางแผนการปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ เงินค่าบำรุงของ รัฐภาคีในอนุสัญญานี้ ซึ่งได้ประกาศแล้วดังกล่าวถึงในวรรค 2 ของข้อนี้ จะต้องจ่ายตามปกติอย่างน้อยทุกสองปี และควรมีจำนวนใกล้เคียงที่สุดกับเงินค่าบำรุงที่ควรต้องให้ หากถูกผูกพันตาม บทบัญญัติของวรรค 1 ข้อนี้³⁸

5) รัฐภาคีในอนุสัญญาฉบับนี้ รัฐใดซึ่งค้างชำระเงินค่าบำรุงที่จำเป็นต้องให้และเงินค่าบำรุงที่ให้โดยสมัครใจสำหรับปีปัจจุบันและปีตามศักราชก่อนหน้าปีปัจจุบันจะไม่มีสิทธิเป็น กรรมการ บทบัญญัตินี้จะมาใช้สำหรับการเลือกตั้งครั้งแรก การดำรงตำแหน่งของรัฐดังกล่าวซึ่งเป็น กรรมการอยู่แล้วจะสิ้นสุดลงเมื่อถึงเวลาเลือกตั้งที่บัญญัติไว้ในข้อ 6 แห่งอนุสัญญาฉบับนี้

การให้เงินค่าบำรุงเพิ่มเติมแก่กองทุนโดยสมัครใจ

รัฐภาคีที่ปรารถนาจะให้เงินค่าบำรุงเพิ่มเติมแก่กองทุนโดยสมัครใจ นอกเหนือไปจากเงินค่าบำรุงรักษาที่ทราบล่วงหน้าตามข้อ 26 จะแจ้งให้คณะกรรมการทราบอย่างรวดเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ เพื่อจะได้วางแผนปฏิบัติการตามนั้น³⁹

ความสอดคล้องของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 กับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานหลักการของสิทธิมนุษยชนและความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมุ่งคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ไม่ให้เสื่อมสูญจากผลกระทบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ กำหนดให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมร่วมกัน เพราะองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติตระหนักว่ามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นบ่อเกิดของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นสิ่งประกันการพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสังคม ก่อให้เกิดการ⁴⁰คุกคามอย่างร้ายแรงต่อมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ให้เสื่อมโทรม สูญหาย หรือถูกทำลายจึงควรยอมรับให้ชุมชน

³⁸ Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage. p.10.

³⁹ Convention for the Safeguarding of the Intangible cultural Heritage. p.10.

⁴⁰ พนิศ มงคลธรรม รัตนะ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 87.

ชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิม กลุ่มชน และปัจเจกชนในบางกรณีมีบทบาทสำคัญต่อการผลิต สงวนรักษา ธารงไว้ และสร้างสรรค์ใหม่ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ในขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 กำหนดเหตุผลการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่า

“โดยที่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติล้ำค่าที่ได้มีการสร้างสรรค์ สืบสม ปลูกฝัง และสืบทอดในชุมชนจากคนรุ่นหนึ่งมาอีกคนรุ่นหนึ่ง แต่ในปัจจุบันมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมดังกล่าว ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ บางครั้งมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ในทางที่บิดเบือนไม่เหมาะสมและ อาจเป็นเหตุให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเหล่านั้นต้องเสื่อมสูญไปอย่างน่าเสียดาย สมควรจัด ให้มีการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้มีความสืบเนื่องและยั่งยืนสืบไป”

จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับ ต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 กล่าวถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในฐานะหลักฐานแห่งความ หลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นสิ่งประกันการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่เหตุผลการตราพระราชบัญญัติ กลับมิได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวซึ่งทำให้วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกลับกลายเป็นการ ปกป้องผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงเท่านั้น การกำหนดเช่นนั้นส่งผลให้วัฒนธรรมซึ่งยากต่อ การเข้าถึงในความรู้ของประชาชนทั่วไปอยู่แล้วเข้าถึงยากยิ่งขึ้น บทบัญญัติของพระราชบัญญัติ กลับมุ่งถึงการขึ้นทะเบียน แต่ไม่ปรากฏบทบัญญัติส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เผยแพร่ คิดค้น นวัตกรรมการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามความมุ่งหวังของอนุสัญญาว่าด้วยการ สงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ทั้งที่จริงแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นเพื่อ เป็นสาระสำคัญต่อการภาคยานุวัติเป็นภาคีของอนุสัญญาก็ตาม⁴¹

3.2.2 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ซึ่งตามกฎหมาย ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิด ความก้าวหน้าในสังคมญี่ปุ่นและมีส่วนช่วยในวิวัฒนาการของวัฒนธรรมโลก โดยแบ่งทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่าง ทรัพย์สินทาง วัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่าง ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม พื้นเมือง อนุสาวรีย์ และกลุ่มอาคารโบราณ⁴²

⁴¹ พนิต มงคลธรรม รัตนะ. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 7. หน้า 88.

⁴² ฝ่ายกฎหมาย การศึกษาขั้นพื้นฐานและการกีฬา กองกฎหมายการศึกษาและวัฒนธรรม. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 18. หน้า 5-6.

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เพื่อให้สังคมเกิดความก้าวหน้าในอนาคตและมีส่วนช่วยในการพัฒนา⁴³ วิวัฒนาการของวัฒนธรรมโลก อีกทั้งยังสามารถอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศไว้ได้ดีอีกด้วย ซึ่งขอบเขตการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตของทรัพย์สินทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งได้กำหนดไว้ในนิยามของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่าง และผลงานทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างอื่น ๆ อีกทั้งยังมีทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมือง ได้แก่ จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต⁴⁴

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นมีดังนี้

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างหรือจับต้องได้ (Tangible Cultural Properties)

ทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือจับต้องไม่ได้ (Intangible Culture Properties)

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมือง (Folk Cultural Properties)

อนุสาวรีย์ (Monuments)⁴⁵

ภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม โดยที่ประชาชนมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนหน่วยงานของภาครัฐ⁴⁶ และในประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างหรือจับต้องได้ (Tangible Cultural Properties) และทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือจับต้องไม่ได้ (Intangible Culture Properties) ดังนี้

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างหรือจับต้องได้ (Tangible Cultural Properties)

⁴³ The protection of intangible cultural heritage in Japan. Database in the Asia-Pacific Intangible Cultural Heritage (ICH). The Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU). Asian regional meeting of experts in cultural heritage, intangible. Prevention and how to do inventory. (Bangkok, Thailand, 13 to 16 December 2005). Pp 2.

⁴⁴ The protection of intangible cultural heritage in Japan. Database in the Asia-Pacific Intangible Cultural Heritage (ICH). The Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU). Asian regional meeting of experts in cultural heritage, intangible. Prevention and how to do inventory. (Bangkok, Thailand, 13 to 16 December 2005). Pp 2.

⁴⁵ The protection of intangible cultural heritage in Japan. Database in the Asia-Pacific Intangible Cultural Heritage (ICH). The Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU). Asian regional meeting of experts in cultural heritage, intangible. Prevention and how to do inventory. (Bangkok, Thailand, 13 to 16 December 2005). Pp 3

⁴⁶ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. (2554). *โครงการศึกษาวิจัยและจัดทำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม*. มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. หน้า 128.

ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สำคัญ (Important Cultural Properties) มีคุณค่าสูงในเชิงวัฒนธรรมโลก และ ถือเป็นสมบัติของชาติ บุคคลใดที่ครอบครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สำคัญ จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานกิจการวัฒนธรรม โดยจะต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ⁴⁷ ในการเปิดให้สาธารณชนเข้าชมทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สำคัญนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ครอบครองทรัพย์สิน โดยอาจได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐ

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างที่ขึ้นทะเบียน (Registered Tangible Cultural Properties)

ในกรณีที่รัฐเห็นว่าอาคารใดซึ่งมิได้กำหนดให้เป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ภาครัฐควรมีมาตรการเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น โดยให้ขึ้นทะเบียนอาคารดังกล่าวไว้ในทะเบียนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมได้⁴⁸

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือจับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Properties)

ในการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมสำคัญที่ไม่มีรูปร่างนั้น ภาครัฐต้องใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อรักษาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ เช่นการบันทึก การฝึกอบรมผู้สืบทอด ศิลปะ และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและความช่วยเหลือเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม⁴⁹

“ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือจับต้องไม่ได้” หมายถึง งานศิลปะ การแสดงดนตรี ผลงานหัตถกรรม และทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอื่นๆ โดยทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนั้นต้องประกอบไปด้วยทักษะทางศิลปะของมนุษย์ (Human Technical Artistry)

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมือง (Folk Cultural Properties)

ภาครัฐกำหนดให้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมสำคัญของท้องถิ่นได้ การดำเนินการใดๆ ที่จะส่งผลต่อสภาพความคงอยู่ของทรัพย์สินทางวัฒนธรรม จะต้องแจ้งให้ภาครัฐทราบเป็นเวลาล่วงหน้าอย่างน้อย 20 วันก่อนที่จะดำเนินการดังกล่าวและอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อปกป้องรักษาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมสำคัญที่ไม่มีรูปร่างได้ด้วย⁵⁰ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม

⁴⁷ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 129.

⁴⁸ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 130.

⁴⁹ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 131.

⁵⁰ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 131.

พื้นเมืองเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของคนในประเทศญี่ปุ่น ทั้งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนญี่ปุ่นมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งได้สืบทอดกันมา⁵¹

3.2.2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

ในประเทศญี่ปุ่นภาครัฐให้ประชาชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการสั่งห้ามบุคคลใดที่ได้กระทำการอันกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การหยุดการแสดงทรัพย์สินทางวัฒนธรรมต่อสาธารณะ หรือการหยุดสำรวจหาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกฝัง ภาครัฐจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อเป็นความคิดเห็นประกอบการในเรื่องดังกล่าว⁵² รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรมกีฬา โดยกำหนดให้ชุมชนหรือบุคคลเป็นผู้ถือสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น⁵³ และหากไม่สมควรคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์สามารถยกเลิกผู้มีสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นได้โดยแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า⁵⁴

3.2.2.2 การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม

การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในประเทศญี่ปุ่นดำเนินการโดยสภาคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม กฎหมายได้กำหนดให้มีสภาคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยกรรมการจำนวนห้าคนซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้คำแนะนำแก่กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานกิจการวัฒนธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ ประเทศญี่ปุ่นมีวิธีการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีสิทธิ์ได้รับเงินอุดหนุน อีกทั้งสถาบันวิจัยแห่งชาติ จะจัดการฝึกอบรมผู้สืบทอดและจัดทำภาพยนตร์สารคดีเพื่อรักษาและเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้ประชาชนได้ศึกษาและสืบทอดต่อไป อีกทั้งชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐและยังเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอีกด้วย⁵⁵

3.2.2.3 การคุ้มครองทรัพย์สินมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่าง

⁵¹ YAMAMOTO Tadanao, The Protection of Cultural Properties in Japan: Characteristics and Problems. ACCU Nara, Pp. 6.

⁵² สุขชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ่างแล้วเชิงอรุณที่ 46. หน้า 133.

⁵³ Law for the Protection of Cultural Property. Article 71.

⁵⁴ Law for the Protection of Cultural Property. Article 72.

⁵⁵ Shigeyuki Miyata, The Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Japan Department of Intangible Cultural Heritage, National Research Institute for Cultural Properties Tokyo, Japan.

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง โดยมีหลักการทั่วไปที่ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความก้าวหน้าและการพัฒนาของประเทศญี่ปุ่น และในการดำเนินงานตามกฎหมายนั้น ได้มีการแบ่งประเภทของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมคือทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างและทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่าง อีกทั้งได้กำหนดมาตรการซึ่งขึ้นอยู่กับความสำคัญของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในแต่ละประเภท คือสำหรับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญจะอยู่ภายใต้ระบบการประกาศกำหนด (Designation) หรือคัดเลือก (Selection) ซึ่งผู้อำนวยการสำนักงานบริหารกิจการวัฒนธรรมสามารถควบคุมการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้ ส่วนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่จำเป็นจึงต้องใช้มาตรการควบคุมภายใต้ระบบการจดทะเบียน (Registration) ซึ่งเป็นการยอมรับในการมีอยู่ของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและผู้ครอบครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม⁵⁶

การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือจับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Properties)

โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบแสดงงานฝีมือและทรัพย์สินวัฒนธรรมพื้นบ้านได้กำหนดเป็นหน่วยงานทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เนื่องจากมีความสำคัญอย่างมาก โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมในโตเกียวมีวิชาศิลปะการแสดงเพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือจับต้องไม่ได้จึงได้มีส่วนร่วมในการวิจัยและการจัดบันทึกเอกสารดังกล่าว⁵⁷

การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมือง (Folk Cultural Property)

ภาครัฐกำหนดมาตรการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองที่สำคัญ โดยมีการกำหนดทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองสำคัญที่มีรูปร่างแล้ว 206 รายการ และทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองสำคัญที่ไม่มีรูปร่างแล้ว 206 รายการ สำหรับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองสำคัญที่มีรูปร่างนั้น รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายของโครงการบูรณะซ่อมแซม การบริหารจัดการ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ ส่วนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองสำคัญที่ไม่มีรูปร่าง รัฐบาลสนับสนุนค่าใช้จ่ายของโครงการฝึกอบรมผู้สืบทอด

⁵⁶ HYOKI Satoru, Safeguarding Intangible Cultural Heritage in Japan: Systems, Schemes and Activities.

⁵⁷ The protection of intangible cultural heritage in Japan. Database in the Asia-Pacific Intangible Cultural Heritage (ICH). The Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU). Asian regional meeting of experts in cultural heritage, intangible. Prevention and how to do inventory. (Bangkok, Thailand, 13 to 16 December 2005). Pp 7.

นอกจากนี้สำหรับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองอื่นๆ รัฐบาลอาจให้การสนับสนุนเพิ่มเติมอีกด้วย โดยคัดเลือกให้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองที่ไม่มีรูปร่างบางประเภทเป็น “ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองที่ต้องมีเอกสารและมาตรการอื่น” โดยรัฐจัดทำบันทึกเอกสารหรือให้การสนับสนุนค่าใช้จ่าย⁵⁸

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดบทลงโทษทั้งในทางอาญาและโทษทางปกครองดังนี้

โทษในทางอาญา

ได้กำหนดไว้ว่า การทำให้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สำคัญเสียหาย มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โดยอาจมีหรือไม่มีการใช้แรงงานหนัก หรือปรับไม่เกิน 300,000 เยน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สำคัญนั้น จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี โดยอาจมีหรือไม่มีการใช้แรงงานหนัก หรือปรับไม่เกิน 200,000 เยน

โทษในทางปกครอง

ได้กำหนดไว้ว่า บุคคลใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการครอบครองหรือบูรณะซ่อมแซมทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมพื้นเมืองที่สำคัญ หรือสถานที่สำคัญ หากได้กระทำการใด ๆ ที่ทำให้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมดังกล่าวเสียหายอันเนื่องมาจากการละเมิดหรือบกพร่องต่อหน้าที่อย่างร้ายแรง จะต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 300,000 เยน⁵⁹

3.2.3 สาธารณรัฐประชาชนจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งประเทศที่มีขนาดใหญ่มีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมากมาย และสภาประชาชนแห่งชาติของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้อนุมัติกฎหมายและมีกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีน⁶⁰

ในปัจจุบันมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในประเทศจีน เช่น โอเปร่า (Kunqu) เครื่องดนตรีคลาสสิก (Guqin) การร้องเพลงพื้นบ้านมอโกเลียเทศกาลเรือมังกรและการประดิษฐ์ตัวอักษรภาษาจีน และยังมีมรดกวัฒนธรรมของจีนเกือบ 870,000 รายการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในบัญชีชื่อมรดกทางวัฒนธรรมขององค์การยูเนสโก ในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศจีน และภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณมากกว่าหนึ่งพันล้านหยวนเพื่อรักษา

⁵⁸ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 138-139.

⁵⁹ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 134.

⁶⁰ Law Is a Key to Protecting Intangible Cultural Heritage A closer look at the legislation of intangible cultural heritage, (Online), Available.URL: http://www.bjreview.com.cn/culture/txt/2013-06/08/content_548379.htm.

มรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศจีน ไม่มีผู้สืบทอด ซึ่งจะทำให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นได้สูญหายไป และในขณะที่บางประเทศได้ซื้อวัตถุที่มีคุณค่าไปจำนวนมากทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จึงส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อทรัพยากรทางวัฒนธรรมของประเทศ รัฐจึงกำหนดกฎหมายคุ้มครองอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม⁶¹

3.2.3.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของประเทศจีน อีกทั้งมีประวัติศาสตร์วรรณกรรม และศิลปะที่มีความสำคัญต่อชุมชนอีกด้วย ประเทศจีนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมอาจแนะนำให้ภาครัฐหรือหน่วยงานในความดูแลของวัฒนธรรมภายใต้สภาแห่งรัฐที่จะรวมรายการในบัญชีของรายการที่เป็นตัวแทนของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติ⁶² ซึ่งประชาชนหรือบุคคลตามกฎหมาย สามารถแนะนำได้โดยตรงต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ และมีกฎหมายบัญญัติรับรองให้แสดงถึงบทบาทในการมีส่วนร่วมของพลเมืองบุคคลตามกฎหมายอย่างชัดเจน เนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์อันยาวนาน บทบาทของประชาชนจึงมีความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมให้กับภาครัฐ และรัฐจะต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนบุคคลตามกฎหมายมีส่วนร่วมในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดังกล่าว⁶³

3.2.3.2 การคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

การนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตามจะต้องให้ความสำคัญเคารพต่อชุมชนหรือผู้เป็นเจ้าของ และการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดความเสียหายหรือบิดเบือนลักษณะไปในทางที่ไม่ดีถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ⁶⁴ โดยภาครัฐและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือร่วมใจกันคุ้มครองรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ รวมถึงปกป้องรักษาเงินทุนของชุมชน เนื่องจากบางครั้งผู้สนับสนุนก็มุ่งหวังแต่ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ภาครัฐจึง

⁶¹ Law Is a Key to Protecting Intangible Cultural Heritage A closer look at the legislation of intangible cultural heritage, (Online), Available.URL: http://www.bjreview.com.cn/culture/txt/2013-06/08/content_548379.htm.

⁶² Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 20.

⁶³ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 9.

⁶⁴ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 5.

สนับสนุนการป้องกันรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทั้งในพื้นที่ลำบากและที่ห่างไกล⁶⁵

การป้องกันรักษาและการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในประเทศ ทุกหน่วยงานที่อยู่ในความดูแลของวัฒนธรรมของชุมชนหรือคนในท้องถิ่นที่มีความรับผิดชอบในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่อยู่ในเขตการปกครองของตัวเองหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ซึ่งประชาชนที่อยู่เหนือความรับผิดชอบในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม⁶⁶ โดยภาครัฐให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของการทำงานที่เกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม⁶⁷

การละเมิดต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีมาตรการกำหนดบทลงโทษ บุคคลที่ละเมิดกฎหมายและได้สร้างความเสียหายแก่วัตถุสถานที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมถือว่ามีความผิดทางแพ่งตามกฎหมาย หากการกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นการกระทำละเมิดในการบริหารงานรักษาความปลอดภัยของประชาชนโทษสำหรับความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานรักษาความปลอดภัยสาธารณะ⁶⁸ และหากมีการละเมิดและการฝ่าฝืนไม่ขออนุญาตตามกฎหมายจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ในกรณีที่ย้ำแรงต้องถูกปรับไม่น้อยกว่า 100,000 หยวน แต่ไม่เกิน 500,000 หยวน⁶⁹ หากการกระทำดังกล่าวเป็นความรับผิดทางอาญาด้วย ตามกฎหมายก็ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาด้วยเช่นกัน⁷⁰

3.2.4 สาธารณรัฐเกาหลี

สาธารณรัฐเกาหลีได้ประกาศใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Protection Cultural Property Act) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการในด้านวัฒนธรรมของประชาชน โดยส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม กฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าที่อาจจะสูญหายไป รวมถึงการป้องกันรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

⁶⁵ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 6.

⁶⁶ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 7.

⁶⁷ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 8.

⁶⁸ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 40.

⁶⁹ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 41.

⁷⁰ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. June 1, 2011. Article 42.

“ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม” หมายถึงมรดกของชนชาติ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติ หรือสร้างขึ้นโดยมนุษย์ และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในด้านประวัติศาสตร์

ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม กล่าวคือ การอนุรักษ์ บริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นการคงสภาพดั้งเดิมของทรัพย์สินเหล่านั้น โดยแบ่งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้⁷¹

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่าง (Tangible Cultural Property)

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Cultural Property)

อนุสาวรีย์ (Monument)

ภูมิปัญญาดั้งเดิม (Folklore Materials)

ในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนั้น ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ภายในสำนักงานบริหารทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์⁷²จากทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การกำหนดและการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การอนุญาตให้ดำเนินการหรือการออกคำสั่ง ห้ามดำเนินการกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การขุดสำรวจทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และเรื่องทางเทคนิคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางวัฒนธรรม⁷³

การกำหนดทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (Designation) ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและคณะกรรมการทรัพย์สินทางวัฒนธรรม กำหนดให้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมบางอย่างเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญมากเป็นพิเศษ กล่าวคือ กำหนดให้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างบางอย่างเป็นสมบัติ (Treasure) หรือสมบัติชาติ (National Treasure) กำหนดให้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างที่สำคัญ (Important Intangible Cultural Properties) กำหนดให้อนุสาวรีย์บางแห่งเป็นโบราณสถาน (Historic Site) จุดชมภูมิประเทศ (Scenic Spot) และอนุสาวรีย์ธรรมชาติ (Natural Monument) และกำหนดให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สำคัญ (Important Folklore Material) ทั้งนี้อาจกำหนดประเภทของวัตถุคุ้มครอง (Protected Objects) หรือเขตคุ้มครอง (Protected Zones) อีกด้วย⁷⁴

⁷¹ ฝ่ายกฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานและการกีฬา กองกฎหมายการศึกษาและวัฒนธรรม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 18. หน้า 5.

⁷² สุขัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 123.

⁷³ สุขัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 124.

⁷⁴ สุขัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 124.

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ขึ้นทะเบียน (Registered Cultural Properties)

สำหรับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ภาครัฐกำหนด ผู้อำนวยการฯ อาจรับขึ้นทะเบียนได้หากมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินดังกล่าว และเมื่อรับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมใดขึ้นทะเบียนไว้แล้ว เจ้าของหรือผู้บริหารทรัพย์สินทางวัฒนธรรมดังกล่าวก็จะมีหน้าที่ต้องปกป้องรักษาเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นคงอยู่ในสภาพเดิม

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกฝัง (Buried Cultural Properties)

การค้นพบทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกฝัง ผู้ครอบครองหรือผู้จัดการพื้นที่ที่ค้นพบนั้นจะต้องแจ้งให้ภาครัฐทราบ และห้ามมิให้ขุดทรัพย์สินทางวัฒนธรรมดังกล่าวขึ้นมา นอกจากนี้จะได้จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการฯ หรือเป็นการขุดตามคำสั่งของผู้อำนวยการฯ ทั้งนี้ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมใดที่ไม่มีเจ้าของจะตกเป็นของแผ่นดิน โดยที่รัฐจะจ่ายเงินทดแทนให้แก่ผู้ที่ค้นพบทรัพย์สินดังกล่าว⁷⁵

3.2.4.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการดูแลทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่าง โดยกำหนดให้เจ้าของหรือผู้จัดการจัดการทรัพย์สินทางวัฒนธรรมมีหน้าที่รายงานการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการ รวมถึงการให้อำนาจแก่ผู้อำนวยการฯ หรือขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปกป้องรักษาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในยามฉุกเฉิน การเวนคืนที่ดิน การจัดการฝึกอบรม การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในโครงการพัฒนาพื้นที่ของรัฐ และการห้ามส่งออกและหน่วยงานภาครัฐยังส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ได้แก่ การสนับสนุนองค์กรต่างๆ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม รวมถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศที่ได้มีการขึ้นทะเบียนไว้ และการดำเนินการเพื่อให้มีการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมไว้กับคณะกรรมการมรดกโลก⁷⁶

3.2.4.2 การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่าง (Tangible Culture Property) และอนุสาวรีย์ (Monument) และทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Culture Property) และภูมิปัญญาดั้งเดิม (Folklore Materials) โดยในส่วนของ การป้องกันรักษาและอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จะเป็นการปกป้องรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้โดยเจ้าของ

⁷⁵ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 125-126.

⁷⁶ สุชัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 126.

หรือผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือภูมิปัญญาดั้งเดิม และภาครัฐยังส่งเสริมและสนับสนุนจัดให้มีการอบรมเพื่อให้มีการอนุรักษ์และตระหนักถึงความสำคัญและได้สืบทอดแก่คนรุ่นหลังต่อไป ซึ่งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจะได้ไม่สูญหายไป ทั้งนี้ภาครัฐได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของค่าใช้จ่ายอีกด้วย⁷⁷

3.2.5 ประเทศนิวซีแลนด์

วัฒนธรรมครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างในวิถีชีวิตของชาติ หรือประชาชนรวมถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งแสดงออกถึงความสำคัญและอัตลักษณ์ของวิถีชีวิต แต่ในการดำเนินงานวัฒนธรรม รัฐบาลได้กำหนดขอบเขตของวัฒนธรรมตามที่รัฐบาลมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการเผยแพร่การส่งเสริมหรือการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและศิลปะ กระทรวงวัฒนธรรมได้สำรวจทัศนคติของชาวนิวซีแลนด์ต่อวัฒนธรรม พบว่าชาวนิวซีแลนด์ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าวัฒนธรรมเป็นการผสมผสานกันของศิลปะการ แสดง ทัศนศิลป์ มรดก วรรณกรรม และเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นวิถีชีวิตของประชาชนประเทศนิวซีแลนด์ โดยมีวัฒนธรรมเมารีเป็นส่วนสำคัญในความเป็นอัตลักษณ์ของชาติ และมีส่วนในการสนับสนุนความเป็นชาติ ชาวนิวซีแลนด์ทั้งหมดเห็นด้วยว่าวัฒนธรรมทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น รวมทั้งให้ความรู้สึกในความเป็นอัตลักษณ์ และเห็นว่าความสำเร็จของศิลปะในทุกๆ ด้านช่วยทำให้ชาวนิวซีแลนด์มีความภาคภูมิใจยิ่งขึ้น⁷⁸

มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศนิวซีแลนด์มีความหลากหลายเพราะมีหลายชนเผ่าอยู่ร่วมกันในประเทศ และมีวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละชนเผ่าที่แตกต่างกันจึงถือเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ ซึ่งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมก็มีหลากหลายเช่นกันที่ส่งจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มีสถานที่ที่สวยงามมีคุณค่าทางจิตใจและประวัติศาสตร์⁷⁹

รัฐบาลจึงให้การสนับสนุนการส่งเสริมและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและประเพณีที่มีความสำคัญต่อประชาชน รัฐจึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรม และฝ่ายนิติบัญญัติได้อนุมัติอนุญาตเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโลก รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม⁸⁰

3.2.5.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

⁷⁷ สุขัย งามจิตต์เอื้อและคณะ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 127.

⁷⁸ กาสัก เต๊ะขันหมาก. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานวัฒนธรรมของประเทศนิวซีแลนด์. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). หน้า 21.

⁷⁹ Benjamin A R Sullivan, Intangible Cultural Heritage in New Zealand/Aotearoa: A National Perspective, Wednesday 6th June 2012.

⁸⁰ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Introduction.

ในการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นของประเทศนิวซีแลนด์ มีนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินงานร่วมกับชนเผ่าต่างๆ ในประเทศ⁸¹ ภาครัฐควรสนับสนุนความคิดที่จะให้ประชาชนได้รับรู้คุณค่าของมรดกทางประวัติศาสตร์ เช่น การขึ้นทะเบียนภายใต้พระราชบัญญัติสถานที่ทางประวัติศาสตร์ปี ค.ศ. 1993⁸² ภาครัฐควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนชุมชนหรือคนในท้องถิ่นต้องเคารพและตระหนักถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและควรส่งเสริมให้รู้ถึงคุณค่าและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ประวัติศาสตร์ต่างๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตลอดจนพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจอีกด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเทศนิวซีแลนด์ คือ ภาครัฐให้ความสำคัญในการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในส่วนร่วมในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม⁸³

3.2.5.2 การคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

การคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น ภาครัฐจะต้องให้ความเชื่อมั่นและรับรองว่าคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจะได้รับการรักษาคุ้มครองและอนุรักษ์ไว้คงเดิม⁸⁴ โดยที่ภาครัฐได้นำกฎหมายทั้งสองฉบับมาบังคับใช้ในการคุ้มครองอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมคือ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องรวมทั้งพระราชบัญญัติการบริหารทรัพยากรปี ค.ศ. 1991 และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์ปี ค.ศ. 1993 โดยที่ภาครัฐจะปฏิบัติตามข้อกำหนดตามกฎหมายดังกล่าว⁸⁵

3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของกฎหมายไทยกับต่างประเทศ

เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าการดำเนินการเพียงส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมยังไม่เพียงพอ ทำให้มีความเสี่ยงต่อการสูญหายจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม การรับวัฒนธรรมของต่างชาติ จนทำให้คนรุ่นหลังไม่สนใจและรู้ถึงคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และยังมีเอกชนหรือกลุ่มบุคคลนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยไม่มีการขออนุญาต บางกรณีมีการนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดผลเสียหรือมีลักษณะเป็นการ

⁸¹ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 2 - Identification (b).

⁸² Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 3 - Recognition.

⁸³ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 15 - Community participation.

⁸⁴ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 8 -Alteration.

⁸⁵ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 19 – Compliance

บิดเบือนต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยไม่เคารพต่อธรรมเนียมจารีตประเพณีปฏิบัติของชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม จากการศึกษาผู้วิจัยค้นพบว่า การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ต้องควบคู่กับการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วย เพื่อรักษาวัฒนธรรมไทยให้เข้มแข็ง อีกทั้งยังจะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ยั่งยืน ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย ควรที่จะมีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อสร้างหลักประกันในเรื่องของการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้มีส่วนร่วม หากมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนไปใช้ ชุมชนก็ควรได้รับการตอบแทนอย่างเหมาะสม และหากมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปพัฒนาหรือต่อยอดแล้วเกิดผลเสียโดยมีการก่อให้เกิดความเสียหายหรือการบิดเบือนวัฒนธรรม ก็ควรมีมาตรการทางกฎหมายลงโทษกับผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะการลงโทษในทางอาญาหรือเป็นการลงโทษในทางแพ่งด้วยสุดท้ายบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากระบบการคัดเลือกหรือไม่คัดเลือกเพื่อเสนอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวกลับไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานเพื่อความเป็นธรรม ซึ่งหากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ปัญหาที่กล่าวมานี้ก็จะไม่ได้รับการแก้ไข⁸⁶

ซึ่งเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นนั้น ในต่างประเทศนั้น ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งมากและเป็นประเทศแรกในการออกกฎหมายคุ้มครองสมบัติทางวัฒนธรรมเมื่อ พ.ศ. 2498 โดยประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิดที่ว่าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนั้นคือมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่าของชาติ โดยประชาชน รัฐบาลและรัฐบาลท้องถิ่นนั้นต้องให้ความเคารพเจ้าของชุมชนหรือประชาชนผู้มีสิทธิ์⁸⁷ ดังนั้นแล้ว การดำเนินการใด ๆ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษาวัฒนธรรมกีฬาที่มีผลต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้าก่อน การกำหนดให้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น เป็นอำนาจของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยกำหนดให้องค์กร ชุมชน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ถือสิทธิ์ในมรดก

⁸⁶ เอกพงษ์ สารน้อย, สุขสมชัย สุทธิบดี, อุทัย อาทิวา และวริษา ล้าเลิศ. (2561). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. *วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย*. 1(3). หน้า 48.

⁸⁷ The Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU), "The Protection of Intangible Cultural Heritage in Japan: Database in the Asia-Pacific Intangible Cultural Heritage (ICH)," Paper Presented at the Experts in Cultural Heritage, Intangible, Prevention and how to do Inventory, Bangkok, Thailand, December 13-16, 2005, 1. [In Thai]7

ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พร้อมกับแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้าก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ในราชกิจจานุเบกษาอย่างเป็นทางการ ต่อมาหากปรากฏว่าองค์กร ชุมชนหรือกลุ่มบุคคลใดที่มีคุณสมบัติและมีสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้รับการตรวจสอบแล้ว รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีนั้นมียอำนาจประกาศให้เป็นผู้มีสิทธิ์เพิ่มเติมได้ชุมชนจึงมีส่วนร่วมโดยรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่รัฐบาลแจ้งให้ทราบ และรัฐบาลรับฟังความเห็นของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งมีผลต่อการดำเนินการด้านนโยบายทางวัฒนธรรมของภาครัฐ⁸⁸

ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลและหน่วยงานทุกระดับจะร่วมกันป้องกันและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงการป้องกันและการรักษาเงินทุนที่เข้ามาในชุมชน เนื่องจากการเงินและงบประมาณนั้น บางครั้งมีการรับเงินสนับสนุนจากผู้ที่มีหวังแต่ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดการละเลยการส่งเสริมและรักษามรดกทางวัฒนธรรม ดังนี้ จึงมีการกำหนดให้สนับสนุนการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและการรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในภูมิภาคชาติพันธุ์ พื้นที่ห่างไกลและภูมิภาคที่ยากจน⁸⁹ รัฐบาลจึงมีการคุ้มครองแหล่งที่มาของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศ ซึ่งเห็นได้จากการกำหนดให้ความสำคัญแก่เจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยการต้องเคารพต่อชุมชนหรือประชาชนผู้เป็นเจ้าของสิทธิ์ และการใช้งานของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไม่ให้เป็นในทางที่เสื่อมเสียหรือบิดเบือน หรือเป็นสิ่งต้องห้าม⁹⁰ และมีการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยกฎหมายให้สิทธิชุมชนนั้น สามารถนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมให้กับหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นมีส่วนร่วมต่อการขึ้นบัญชีรายการทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วยจึงเป็นที่พิจารณาได้ว่าชุมชนนั้นเป็นรากฐาน เป็นเครือข่ายของคนที่มีความรู้สึก ความเป็นตัวตนหรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีการแสดงออกมา การปฏิบัติ และการส่งมอบองค์ความรู้จนกลายเป็นส่วนร่วมกับมรดก จึงส่งผลให้กลายเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนี้ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น จึงควรมีการปลูกฝังให้คนรุ่นต่อไป เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ อาหารการกิน เครื่องดนตรี เครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งการศึกษาในโรงเรียนนั้นเป็นอีกทางหนึ่งในการร่วมสร้างและส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนี้ จึงเป็นเหตุให้ต้องมีการศึกษาท้องถิ่นในโรงเรียน แต่ทว่าได้พบปัญหาเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เนื่องจากความเจริญด้านอุตสาหกรรม และ

⁸⁸ Law for the Protection of Cultural Property. Article 71.

⁸⁹ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. Article 6.

⁹⁰ Ibid., Article 5.

จากการเปลี่ยนแปลงรากฐานวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงเป็นเหตุให้การรักษานับชนธรรมเนียม ประเพณี และขาดการสืบทอด⁹¹

ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีนั้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของชาติและได้มีการส่งเสริมวัฒนธรรมเกาหลีได้จนได้แพร่กระจายไปทั่วโลก โดยเฉพาะการสื่อสารการแสดงออกทางวัฒนธรรมผ่านทางภาพยนตร์หรือศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่เป็นวัฒนธรรมของชนเผ่าดั้งเดิมในเกาหลี ซึ่งแนวคิดของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในสาธารณรัฐเกาหลี มีกฎหมายฉบับเดียวที่บัญญัติคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้กับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ กฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าที่อาจจะสูญเสียดังหรือสูญหาย รวมถึงการป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมถูกละเมิด เพื่อส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไป⁹²กฎหมายคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ใช้ชื่อว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม” โดยวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้คือการส่งเสริม การเพิ่มประสิทธิภาพทางวัฒนธรรมของผู้คนและนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมของมนุษย์โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติผ่านการเก็บรักษาของมรดกทางวัฒนธรรมและการเปิดใช้งานการใช้ประโยชน์ของเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม⁹³

การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีดำเนินการโดยคณะกรรมการมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะตรวจสอบในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรม⁹⁴และรัฐยังมีการบริหารจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยจัดให้มีเงินอุดหนุน รัฐอาจให้เงินอุดหนุนเพื่อให้ครอบคลุมทั้งหมดหรือบางส่วนของค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการดังกล่าวตามที่ระบุไว้ในใด ๆ ของอนุวรรคของ มาตรา 37 (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดการป้องกันการซ่อมแซมหรือการเตรียมความพร้อมของระเบียบของรัฐกำหนดมรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากที่อยู่ภายใต้วรรค (1) และ (2) และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการคุ้มครองและส่งเสริมที่สำคัญมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เงินอุดหนุนดังกล่าวจะถูกส่งผ่าน

⁹¹ เอกพงษ์ สารน้อยและสุกานดา สารน้อย. อังแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 37-38.

⁹² Pilyoung Park, Country Report for Intangible Cultural Heritage Safeguarding System in the Republic of Korea. Introduction. Pp. 1.

⁹³ THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION ACT. Article 1 (Purpose).

⁹⁴ THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION ACT. Article 5 (Designation of Treasures and National Treasures).

นายกเทศมนตรี หรือผู้ว่าการจังหวัด⁹⁵ นอกจากนี้เมื่อผู้บริหารของมรดกทางวัฒนธรรม ได้ขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแล้ว ชุมชนที่เป็นผู้ยื่นขอขึ้นทะเบียนก็จะเป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นได้⁹⁶ และรัฐต้องปกป้องและส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมและการพัฒนาของวัฒนธรรมดั้งเดิม⁹⁷

กล่าวโดยสรุป กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้กำหนดคำว่า “ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม” ออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งอาจสรุปได้ว่าเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่าง (Tangible Culture Property) และอนุสาวรีย์ (Monument) และทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Culture Property) และภูมิปัญญาดั้งเดิม (Folklore Materials) โดยในส่วนของ การอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จะเป็นการรักษาไว้ซึ่งความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเพื่อประโยชน์ในด้านวิชาการ โดยผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างหรือมีภูมิปัญญาดั้งเดิมจะถูกกฎหมายกำหนดให้มีการฝึกอบรมเพื่อให้มีการอนุรักษ์และสืบทอดทักษะหรือศิลปะให้แก่บุคคลอื่นซึ่งเป็นไปตามหลักการของวัฒนธรรมที่ต้องมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และในการถ่ายทอดรัฐอาจให้การสนับสนุนด้านภาระค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการฝึกอบรมนั้นด้วย

ประเทศนิวซีแลนด์รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและคุ้มครองมรดกของชาติและประเพณีที่มีความสำคัญ ซึ่งมรดกทางประวัติศาสตร์ของประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานด้านวัฒนธรรมขึ้นมา และฝ่ายนิติบัญญัติได้อนุมัติอนุสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโลก ค.ศ. 1972 นโยบายดังกล่าวได้แสดงถึงบทบาทความเป็นผู้นำของรัฐบาลในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์ รัฐบาลได้คำนึงถึงการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในความดูแลความรับผิดชอบของตนและจะรับรองว่าได้คำนึงถึงคุณค่าของมรดกทางประวัติศาสตร์⁹⁸

การมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองของประเทศนิวซีแลนด์ มีนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินงานร่วมกับชนเผ่าเพื่อระบุพื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์ที่มีมูลค่าต่อชาวเมารีบนหน่วยงานที่

⁹⁵ THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION ACT. Article 39 (Subsidies).

⁹⁶ THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION ACT, Article 6 (Designation of Important Intangible Cultural Heritage).

⁹⁷ THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION ACT. Article 36 (Protection and Promotion of Important Intangible Cultural Heritage)

⁹⁸ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Introduction.

จัดการที่ดิน⁹⁹และหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนความคิดริเริ่มที่จะให้สาธารณชนได้รับรู้คุณค่าของมรดกทางประวัติศาสตร์ที่พวกเขาดูแลจัดการอยู่นั้น¹⁰⁰เพื่อให้ชุมชนพื้นเมืองมีองค์ความรู้ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เห็นได้ชัดเจนในประเทศนิวซีแลนด์คือหน่วยงานภาครัฐจะเชิญประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษผ่านโครงการต่าง ๆ¹⁰¹

การคุ้มครองแหล่งที่มาของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สำหรับที่ที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อสำหรับการใช้งานใหม่หรือการใช้งานได้อย่างต่อเนื่องของพื้นที่มรดกทางประวัติศาสตร์ที่มีมูลค่าหรือเพื่อรักษาให้คงอยู่ยาวนานนั้น โดยหน่วยงานภาครัฐจะรับรองว่าคุณค่าของมรดกเหล่านั้นจะได้รับการคุ้มครอง¹⁰²

จากการศึกษาเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีและประเทศนิวซีแลนด์ต่างให้ความสำคัญกับชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยประเทศญี่ปุ่นนั้นมีการดำเนินงานด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยภาครัฐต้องแจ้งให้ประชาชนทราบก่อนเสมอ มีกฎหมายกำหนดสิทธิมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้เป็นของชุมชน จึงทำให้ชุมชนรู้สึกถึงการมีตัวตนและเกิดเครือข่ายทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนในการช่วยกันส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังปลูกฝังให้เด็กในชุมชนจากการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชนให้เกิดความรักและหวงแหนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง และในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนความเข้มแข็งของชุมชนดังนั้นชุมชนจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง โดยรัฐบาลท้องถิ่นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างเต็มที่¹⁰³ ส่วนในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีนั้นรัฐมีการให้เงินอุดหนุนสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและรัฐอาจให้การสนับสนุนด้านภาระค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการฝึกอบรมอีกด้วย¹⁰⁴ และในประเทศนิวซีแลนด์ที่เห็นได้ชัดเจนเลยคือการมีส่วนร่วมของชุมชน

⁹⁹ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 2 - Identification (b).

¹⁰⁰ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 3 - Recognition.

¹⁰¹ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 15 - Community participation.

¹⁰² Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 8 -Alteration.

¹⁰³ เอกพงษ์ สารน้อยและสุกานดา สารน้อย. อ่างแล้วชิงอรุณที่ 10. หน้า 38.

¹⁰⁴ THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION ACT. Article 39 (Subsidies).

คือหน่วยงานภาครัฐจะเชิญชวนประชาชนเข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์¹⁰⁵

ทั้งนี้ จากการศึกษาในบทที่ 3 ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายที่หน่วยงานของภาครัฐในประเทศไทยควรนำมาเป็นแบบอย่างคือ กฎหมายประเทศญี่ปุ่น ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ชุมชนเป็นผู้ถือสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและหากชุมชนไม่สมควรคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภาครัฐสามารถยกเลิกผู้มีสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นได้โดยแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้าทั้งนี้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐและมีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดทั้งในทางอาญาและปกครอง กฎหมายสาธารณรัฐประชาชนจีนมีมาตรการกำหนดบทลงโทษ บุคคลที่ละเมิดกฎหมายและได้สร้างความเสียหายแก่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมถือว่ามีความผิดทางแพ่งตามกฎหมาย กฎหมายสาธารณรัฐเกาหลี ภาครัฐส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในการสนับสนุนองค์กรต่างๆ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม จัดให้มีการอบรม เพื่อให้มีการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมรวมถึงสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่าย กฎหมายประเทศนิวซีแลนด์ภาครัฐนำพระราชบัญญัติการบริหารทรัพยากรปี ค.ศ. 1991 และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์ปี ค.ศ. 1993 มาใช้ในการคุ้มครองอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

¹⁰⁵ Policy for Government Departments' Management of Historic Heritage 2004. Policy 15 - Community participation.